

„Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013“

2008. aasta rakendusplaani täitmise aruanne

Sissejuhatus

„Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013“ kiitis Vabariigi Valitsus heaks 19. jaanuari 2007. a korraldusega nr 26. *„Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013“ 2008. aasta rakendusplaani* kiitis Vabariigi Valitsus heaks 11. juuli 2008.a. korraldusega nr 312. Haridus- ja Teadusministeerium esitab iga aasta 1. juuliks Vabariigi Valitsusele aruande arengukava täitmise, arengukavas ja rakendusplaanis esitatud eesmärkide saavutamise ning meetmete tulemuslikkuse kohta eelmisel aastal.

2008. aasta rakendusplaani kajastab 2008.aasta riigieelarvega tagatud tegevusi. Valitsusliidu tegevusprogrammi alusel väljatöötatud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi aastateks 2007-2011 tegevused finantseeritakse alates 2008. aasta riigieelarvest. Nimetatud tegevused ei nõua *„Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013“* eesmärkide, alaeesmärkide, meetmete ja tegevuste täiendamist.

2008.a. rakendusplaani aruandes on lahtris „2008 eelarve“ kajastatud 2008.a. lisaelarvega korrigeeritud 2008.a. eelarvet ja ESF/ERF programmide korral on kajastatud programmide 2008.a. kinnitatud eelarvetest tulenevaid jaotusi.

2008.aasta rakendusplaani täitmise aruanne on koostatud koostöös teiste Haridus- ja Teadusministeeriumi osakondade ja hallatavate asutustega.

Aruanne koosneb järgmistest osadest:

1. Üldharidussüsteemi areng 2008. a;
2. Arengukava täitmine eesmärkide lõikes;
3. Kokkuvõte;

Lisa: „Üldharidussüsteemi arengukava 2008. a rakendusplaani täitmine“ (tabel).

1. Üldharidussüsteemi areng 2008. aastal.

2007. a algul kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt esmakordselt tegevusprogramm üldharidussüsteemi arendamiseks. Senised püüdlused üldharidust korraldavate strateegiliste dokumentide vastuvõtmiseks ei olnud realiseerunud („Õppiv Eesti“, „Õpi-Eesti“). Arengukava hõlmab perioodi 2007-2013, mille jooksul on kasutada samaaegse ESF perioodi võimalused ja vahendid. ESF raames töötati välja 6 üldharidusega seotud programmi: „Õppenõustamise arendamine“, „Karjääriteenuste süsteemi arendamine“, „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara arendamine“, „Õppiv Tiiger 2008-2013“, „Üldhariduse pedagoogide kvalifikatsiooni tõstmine 2008-2014“, „Õppe kvaliteedi parendamine õppeasutuste sise- ja õpitulemuste välishindamissüsteemi seadusloome arendamise kaudu“ ja ERF raames töötati välja 1 üldharidusega seotud programm „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppekeskkonna kaasajastamine“ 2008-2015 investeringute kava.

Üldharidussüsteemi arengut on toetanud mitmete oluliste tegevuste elluviimine.

Alushariduse valdkonnas:

- riikliku investeringute programmi „Igale lapsele lasteaiakoht“ väljatöötamine rahvastikuministri juhtimisel, millega riik toetas kohalikke omavalitsusi koolieelsete lasteasutuste õpetajate palkade alammäärade võrdsustamiseks üldhariduskoolide õpetajate palkade alammääradega ja uute lasteaiakohtade loomisel (uute lasteaiakohtade loomise toetus eraldati Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve kaudu);
- uus „Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava“ võeti vastu Vabariigi Valitsuse poolt 29. märtsil 2008.a.

Arenguliste ja hariduslike erivajadustega laste suureneva kaasamise eesmärgil:

- kinnitati ESF programm „Õppenõustamissüsteemi arendamine“, mille käigus rakendatakse maakondades tööle nõustamiskeskused erialaspetsialistide abi tagamiseks;
- viidi läbi uuring tugiteenuste kättesaadavusest;
- jätkati põhikooli efektiivsuse uuringuga;
- jätkus teadusandekate õpilastega tehtav töö (Eesti õpilased töid 2008.a. rahvusvahelistelt aineolümpiaadidelt 32 medalit).

Eesti keele ja eestikeelse aineõppe tõhustamises muukeelsetes koolides:

- töötati välja ja rakendati uus programm „Lõimumiskava 2008-2013“;

- 2007/2008. õ.-a.-st alates alustati muukeelsetes gümnaasiumides üleminekut osalisele eestikeelsele õppele.

Üldhariduse valdkonnas tervikuna:

- jätkus põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade väljatöötamine;
- töötati välja Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse uus eelnõu;
- alustati üldhariduse koolivõrgu reorganiseerimise põhimõtete väljatöötamisega;
- põhikooli lihtsustatud õppekava ja toimetuleku riiklike õppekavade rakendamiseks suurenes vajaliku õppekirjanduse ja muu õppevara väljaandmine;
- kinnitati ESF programm "Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara arendamine";
- kinnitati ERF programm "Hariduslike erivajadustega õpilaste õppekeskkonna kaasajastamine";
- toimus e-õppe arengukava „Õppiv Tiiger“ tegevuste edasiarendamine;
- kinnitati ESF programm "Õppiv Tiiger 2008-2013";
- jätkus õppeasutuste sise- ja välishindamise ümberkorraldamine;
- toimus uue üldhariduskoolide rahastamismudeli rakendamine 2008.a. alates;
- kinnitati ESF programm "Õppe kvaliteedi parendamine õppeasutuste sise- ja õpitulemuste välishindamissüsteemi ning seadusloome arendamise kaudu";
- kinnitati ESF programm "Karjääriteenuste süsteemi arendamine".

Õpetajate kvalifikatsiooni tõstmise ja motivatsiooni tagamiseks:

- töötati välja Eesti õpetajahariduse strateegia 2009-2013;
- tõsteti oluliselt üldhariduskoolide pedagoogide palga alammäärasid (22%);
- valitsusliidu tegevusprogrammi alusel rakendati noore õpetaja lähtetoetuse programm;
- töötati välja õpetajakoolituse stipendiumi programm;
- kinnitati ESF programm "Üldhariduse pedagoogide kvalifikatsiooni tõstmine 2008-2014".

Õppijate toetamise osas:

- jätkati koolitoidu toetusega päevase õppevormi 1.-9. klassi õpilastele;
- jätkati õpilaskodude programmi;
- toetati nn pikapäevakoolide tegevust üldhariduskoolide juures;
- koolikiusamise vähendamiseks ja ennetamiseks töötati välja vastav tegevusprogramm ning juhendmaterjalid kriisilukordade lahendamiseks.

2. Arengukava täitmine eesmärkide lõikes.

Eesmärk 1.: Õppija võimalused võimetekohase üldhariduse omandamiseks on avardunud ning sujuv üleminek järgnevatele haridustasemetele on tagatud.

Alaesmärk 1.1.: Koolieelses eas olevad lapsed on valmis alustama õpinguid koolis.

Indikaatorid: Aastaks 2010 on 95% ja aastaks 2013 on 98% 1. klassi õpilastest osalenud eelõpetuses. Aastal 2008 on osalus 90%.

Aastaks 2010 on arenguliste erivajadustega laste koolieelsesse lasteasutuste tegevusse kaasatute osakaal 3-6 aastaste hulgas 60% ning aastaks 2013 70%. Aastal 2008 on vastav näitaja ca 40% (KOV andmed).

Meede 1.1.1. Koolieelses eas olevad lapsed on valmis alustama õpinguid koolis.

*Eelõpetuse kontseptsiooni tutvustamine ja juhendmaterjalide koostamine.

2007.a. töötati välja 6-aastaste laste kohustusliku eelõpetuse mudel ja võimalikud rahastamismudelid. Uue valitsuse ametisseastumise järel töötati rahvastikuministri juhtimisel välja riiklike investeeringute programm „Igale lapsele lasteaiakoht!”, mis kattus suures osas HTM-s väljatöötatud mudeliga. 2008 a. arendati edasi riiklikku investeeringute programmi.

*Koolieelse õpetuse toetamine. 1. jaanuari 2008. a seisuga tegutses Eestis 610 koolieelset lasteasutust 60 562 lapsega. 2008. a statistilistel andmetel on koolieelsetes lasteasutustes käivaid 6-aastaseid lapsi 90% samas vanuses olevatest lastest. Ca 10% 6-aastast lastest ei osale kooliks ettevalmistusel, mis mõjutab oluliselt nende kohanemist koolieluga ja õppeedukust. Lapse kohanemine kooliks on otseselt seotud sotsiaalsete oskuste ja positiivse enesehinnangu kujunemisega. Sujuv üleminek kooli tagatakse sotsiaalsete oskuste kujunemise, koolivalmiduse kujunemise ja õppe-kasvatustöö järjepidevuse kaudu.

Ca 40% arenguliste erivajadustega koolieelses eas olevatest lastest on kaasatud koolieelsete lasteasutuste eri- ja sobitusrühmadesse.

Valdavalt katavad koolieelse lasteasutuse kulud nende pidajad - KOV-d. Lapsevanemal tuleb tasuda toiduraha ja piiratud ulatuses nn muud kulud. Lapsevanema poolt kaetav osa ühe lapse kohta ei või ületada

20 protsenti Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud palga alammäärast (Koolieelse lasteasutuse seaduse § 27 lg 1, 2 ja 3), mis 2008. aastal oli 4350 krooni kuus.

2007 aastal töötati rahvastikuministri juhtimisel välja Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis ette nähtud riikliku investeeringute programm "Igale lapsele lasteaiakoht!" 400 miljoni krooni suuruses aastamahus. Nimetatud programm toetab eesmärkide osas olulisel määral üldharidussüsteemi arengukavas kavandatud koolieelse eelõpetuse rakendamise eesmärki – kõigile koolieelses eas lastele alushariduse võimaldamine vähemalt aasta enne kooli.

Programmis nähakse ette vahendid koolieelsete lasteasutuste kohtade loomiseks ja renoveerimiseks, lasteasutuste õpikeskkonna arendamiseks ja lasteasutuste õpetajate palgavahenditeks toetuse eraldamiseks riigieelarvest. Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve kaudu eraldati 2008.a. toetus koolieelsete lasteasutuste kohtade loomiseks ja renoveerimiseks viiele kohalikule omavalitsusele (Tallinn, Elva, Saku, Rae ja Paide linn).

Meede 1.1.2. Luuakse võimalused kõikide laste arenguliste erivajaduste varajaseks märkamiseks ja individuaalse arengu toetamiseks koolieelsetes lasteasutustes.

*Arenguliste erivajadustega laste varajaseks märkamiseks töötati 2007/2008.a. välja diagnostilised materjalid – 5-6 aastaste laste eakohase kõne arengu hindamise testid; lapse arengu hindamise kaart; koolivalmiduse hindamise kaart ja juhendmaterjalid õpetajatele lapse arengu hindamiseks. Lapse arengu hindamise materjalidega kaasnes täienduskoolitus 2008.a.

*Maakondlike nõustamiskomisjonide tegevuse toetamine.

Vastavalt Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 soovitatakse erivajadustega õpilastele võimetekohane õppekava või kool meditsiiniliste, psühholoogiliste ja pedagoogiliste uuringute põhjal nõustamiskomisjoni otsusega. Nõustamiskomisjonid moodustatakse maakondades, linnavalitsused võivad moodustada ka linna nõustamiskomisjoni. 2008.a. töötas 18 maakonna ja suurema linna nõustamiskomisjoni.

Nõustamiskomisjoni pädevuses on määrata erivajadustega õpilastele võimetekohane õppekava või õppevorm või suunata erivajadustega õpilane lapsevanema (hooldaja) nõusolekul sanatoorsesse kooli, erivajadustega õpilaste kooli või otsustada lapsevanema taotlusel koolikohustuse edasilükkamine. Nõustamiskomisjonid tagavad ka arenguliste erivajadustega koolieelses eas olevate laste eripedagoogilise, psühholoogilise, logopeedilise jmt nõustamise.

Alaeesmärk 1.2.: Õppijatele on loodud võimalused individuaalsust arvestavaks võimetekohaseks õppeks.

Indikaatorid: Aastaks 2010 on väljalangevus põhikooli kolmandalt astmelt 1% ja gümnaasiumist (10. klass) 3%, aastaks 2013 vastavalt 0,8% ja 2,5%. Aastal 2008 vastavalt 1,2% (ainult päevane õpe) ja 1,2% (ainult päevane õpe).

Puudulike aastahinnete arvu suhe õpilaste koguarvu päevases õppevormis väheneb aastaks 2010 0,14-ni ja 2013. aastaks 0,10-ni. Aastal 2007 on vastav suhe 0,16 .

Aastal 2010 on teadusandekate õpilaste toetus- ja haridusprogrammidega hõivatud 3000 õpilast, aastal 2013 3600 õpilast. Aastal 2008 on hõivatus 2700 õpilast.

Meede 1.2.1. Ennetamaks üldhariduskoolist väljalangevust, tõhustatakse hariduslike erivajadustega õpilaste üle peetavat seiret, tugi- ja toetussüsteemide rakendamist.

*Hariduslike erivajadustega õpilastele rakendatavate tugisüsteemide mõjuanalüüsi läbiviimine.

Poliitikauuringute Keskuselt Praxis telliti uuring „Hariduslike erivajadustega õpilane koolikaardil, tugiteenuste kättesaadavus hariduslike erivajadustega õpilasele”, mis esitati veebruaris 2008.a. Uuring on aluseks hariduspoliitilistele otsustele kaasava hariduse põhimõtete toetamisel, samuti nõustamiskeskuste tegevuste edasisel arendamisel.

*Euroopa Eripedagoogika Agentuuri tegevuses osalemine.

2009. a alguses ilmus Euroopa Eripedagoogika Agentuuri ülevaade andekate õppe korraldusest Euroopa riikides, mis hõlmas ka eelmisel aastal esitatud Eesti andmestiku.

*Põhikooli efektiivsuse uuring.

Tartu Ülikoolilt telliti põhikooli efektiivsuse longituudne uuring, mis peab lõpule jõudma 2009. a. Uuring on aluseks hariduspoliitilistele otsustele, sh riiklike õppekavade arendusele. 2008. a juuni algul korraldati vahearuande tutvustus.

Meede 1.2.2. Toetatakse andekate õpilaste arenguvõimalusi.

*Aineolümpiaadide ja -võistluste läbiviimine.

Õpilasürituste (aineolümpiaadide, -võistluste) läbiviimiseks korraldati 2008. aastal 22 üleriigilist aineolümpiaadi ja konkurssi ning osaleti 20 rahvusvahelisel aineolümpiaadil ja konkursil. Korraldajad olid: Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, Junior Achievement Arengufond, Eesti Muusikaõpetajate Selts, Eesti Ajalooõpetajate Selts, Eesti Väitlusselts ja Eesti Noorsootöö Keskus. Haridus- ja Teadusministeerium toetab korralduskulude ja võistlustel osalejate kulude katmist. Eestis korraldatavate rahvusvaheliste võistluste puhul kaetakse üritusega seotud töötasud ja toitlustamis- ning majutuskulud täielikult.

Rahvusvahelistelt õpilaste teadusolümpiaadidelt on kokku võidetud ligi 120 medalit (sh 32 medalit 2008.a.), edukamad on olnud informaatikas, keemias ja loodusteadustes. Lisaks võetakse osa Balti riikide, Läänemere regiooni või Euroopa olümpiaadidest ja Soome-Eesti maavõistlusest füüsikas.

*TÜ Teaduskooli, TTÜ Tehnoloogiakooli, Tallinna Ülikooli Õpilasakadeemia ja Eesti Maaülikooli loodusteaduste kooli toetamine.

Tartu Ülikooli Teaduskooli tegevus on kestnud 1965 aastast alates, mil Tartu Ülikooli matemaatikud rajasid Mittestatsionaarse Matemaatikakooli. Aegade jooksul on Teaduskoolist kujunenud (teadus)andekate õpilaste arendamise keskus. Tegevusvaldkondadeks on õpilaste ja õpetajate täienduskoolitus, olümpiaadide jt võistluste korraldamine, Eesti võistkondade ettevalmistamine rahvusvahelisteks konkurssideks, võimekatele õpilastele õppematerjalide kirjastamine ja muud haridusprogrammid, mille eesmärgiks on võimekate õpilaste arendamine tavakoolis ning andekate õpilaste sihipärasele arendamisele TÜ Teaduskooli abil.

Õpilastele korraldatakse täienduskoolitust kolmel tasemel – põhikoolide õpilastele, gümnaasiumiõpilastele ja ettevalmistus rahvusvahelistest olümpiaadidest osavõtuks. Õppetöö toimub kaugõppe vormis peamiselt e-posti vahendusel, rahvusvahelistest olümpiaadideks ettevalmistamisel toimuvad statsionaarsed õppesessioonid.

Tallinna Ülikooli juures alustas tegevust 2004. a septembris Õpilasakadeemia. Õpitakse valdavalt sotsiaal- ja humanitaarteaduste kursustel, kavandatud on kursusi ka loodus- ja täppisteaduste vallas.

Tallinna Tehnikaülikooli juures alustas 2006. a tegevust tehnoloogiakool eeskätt tehnikahuvilistele õpilastele.

2008. a alates toetatakse Eesti Maaülikooli loodusteaduste koolis läbiviidavat õpet õpilastele.

2008. a on TÜ Teaduskoolis, TTÜ Tehnoloogiakoolis, TLÜ Õpilasakadeemias ja EMÜ loodusteaduste koolis hõivatud täiendava õppetööga 2 700 õpilast.

*Spordikoolituse programmi toetamine.

2000 aastast alates on arendatud noorte spordikoolituse programmi. 21. juunil 2000. a sõlmiti hankeleping tollase Haridusministeeriumi ja AS Audentes vahel ligi 200 õppursportlase koolitamiseks Tallinnas aastani 2020 ja 26. juulil 2001. a 50 õppursportlase koolitamiseks Otepääl samuti aastani 2020. Tegemist oli endise Tallinna Spordiinternaatkooli/ Eesti Spordigümnaasiumi tegevuse jätkamisega. Lepingutega määratleti sporditeenuse, majutamise, toitlustamise, spordimeditsiinilise teenindamise ja üldhariduse (gümnaasiumiastmel) osutamise tingimused.

Praegused edusammud spordi vallas toetavad seniseid Eesti Olümpiakomitee poolt toetatud sammude õigsust sh osade õppursportlaste tsentraalset koolitust AS Audentes kaudu.

Meetme rakendamine võimaldab ligi 200-l õppuril ühendada tippспорт ja gümnaasiumiastmel õppimine. Andekate noorsportlaste koolitamine keskses õppeasutuses annab võimaluse rakendada Eesti parimaid treenereid, kasutada komplekselt vajalikku tugiteenust ning sobitada tippasemel treeninguid õppimisega.

Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Eesti Olümpiakomitee koostöö põhineb ühiste kavatsuste kokkuleppel. 20. oktoobril 2005. a uuendati ühiste kavatsuste kokkulepet. Kokkulepe hõlmab eraldi EOK kaudu põhikooliastme ja gümnaasiumiastme õppursportlaste spordikoolitust kindlaksmääratud aladel spordialaliitude määratud keskustes (st lisaks AS Audentes hõivatud õppursportlastele). Kokkuleppe järgi eraldatakse EOK kaudu toetused tippспортlaste kõrg- või kutsekooliõpinguteks. Avalikul konkursil võivad kuni 10 000 krooni suurusele stipendiumile semestris kandideerida tegevспортlased, kes on Eesti koondvõistkonda kuulunud vähemalt 3 aastat, või need, kes on tippспортdist viimase 4 aasta jooksul loobunud.

EOK on tõukefondide toetuse abiga käivitanud treenerite kutsestandardite väljatöötamise ning kutsequalifikatsioonide omistamise. EOK kohustus Treener I kutsequalifikatsioonitaseme koolitust läbi viima AS Audentes õppivatele gümnaasiumiastme õppursportlastele.

Meede 1.2.3. Arendatakse välja elukestvat õpet toetav teavitamis- ja nõustamissüsteem.

*ESF programmi „Karjäärteenuste süsteemi arendamine“ ja programmi „Õppenõustamise arendamine“ käivitamine (pedagoogilis-psühholoogiline nõustamisteenus, piirkondlikud nõustamiskeskused, karjäärinõustamine).

ESF vahendite kaasamisega kavandatakse igasse maakonda õppenõustamiskeskuse loomist. Funktsioonid on kirjeldatud 2008.a. käivitatud ESF programmis „Õppenõustamise arendamine“. Tulemusena on igas maakonnas tagatud laste, õpilaste, lapsevanemate, õpetajate, erialaspetsialistide, koolide ja kohalike omavalitsuste nõustamine õpiabi osas. Kaasneva tulemusena väheneb väljalangevus koolist.

ESF vahendite kaasamisega töötatakse välja karjäärinõustamisprogramm, mille tulemusena paraneb noorte tööhõiveharidus ja vähenevad raskused haridusvalikute tegemisel tulenevalt vähesest toest karjääriplaneerimisel. Luuakse ühtne üleriigiliselt kasutatav karjäärteenuste osutamist toetav meetodiliste vahendite pakett karjääriõppe, -nõustamise ja -infovahendamise osutamiseks. Samuti luuakse arendustegevusi koordineeriv meetodiline keskus ning toetatakse koostöö laiendamist kohalikul, maakondlikul ja riigi tasandil.

*Maakondlike nõustamiskomisjonide tegevuse toetamine on esitatud meetme 1.1.2. juures.

Meede 1.2.4. Luuakse võimalused välisriigis õppinud ja Eestisse naasnud õpilaste võimetekohaseks õppeks.

*Välismaalt naasvate õpilaste õpingute jätkamise täpsustamine seadusandluses.

Haridus- ja teadusministri 6. detsembri 2005.a. määrust nr 52 "Põhikooli ja gümnaasiumi õpilaste vastuvõtmise, ühest koolist teise ülemineku, koolist lahkumise ja väljaheitmise kord" muudeti 4. veebruaril 2008.a. ja lisati määrusesse uus paragrahv – "Välisriigi õppeasutusest tulnud õpilase õpingute jätkamine."

Uues Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõus viidi sisse eraldi paragrahv "Õpe Rahvusvahelise Bakalaureuseõppe Organisatsiooni väljatöötatud õppekava alusel", millega seadustatakse riiklike õppekavade kõrval võimalus õppida Rahvusvahelise Bakalaureuseõppe Organisatsiooni väljatöötatud õppekava alusel ning organisatsiooni reeglistiku kohaselt.

*Uusimmigrantidest õpilastele kohandumisõppe rahastamisaluste väljatöötamine.

Uut kohandumisõppe rahastamismudelit välja ei töötatud, vaid kohandumisõppe põhimõtteid arvestati uue üldhariduskoolide rahastamismudeli väljatöötamisel, mis rakendus 1. jaanuarist 2008.a.

Alaeesmärk 1.3.: Eesti keelest erineva emakeelega põhikooli ja gümnaasiumi lõpetaja eesti keele oskus võimaldab suuremat valikut õpingute jätkamisel.

Indikaatorid: Aastal 2010 sooritavad põhikooli lõpetajad eesti keele teise keelena lõpueksami tasemel B2 (praegu B1 tasemel).

Aastal 2013 sooritavad gümnaasiumi lõpetajad eesti keele teise keelena lõpueksami tasemel C1 (praegu B2 tasemel).

Aastaks 2010 saavutatakse gümnaasiumilõpetajate riigikeele riigieksami keskmiseks tulemuseks 65 punkti, aastaks 2013 68 punkti. 2008 riigieksami tulemus 67,1 punkti.

Aastaks 2010 saavutatakse põhikoolilõpetajate eesti keele kui teise keele lõpueksami keskmiseks tulemuseks 68 punkti, aastaks 2013 70 punkti. 2008 lõpueksami tulemus 66,09 punkti.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 52 lg 1 sätestab kohustuse tagada 2007 aastaks kõigile põhikooli lõpetajatele eesti keele oskuse tasemel, mis võimaldab jätkata õpinguid eesti keeles ning § 52 lg 2 sätestab riigi- ja munitsipaalgümnaasiumide gümnaasiumiastmes eesti õppekeelele ülemineku alustamise 2007/2008. õppeaastal.

Uus valdkondlik arengukava "Eesti lõimumiskava 2008-2013" sätestab Haridus- ja Teadusministeeriumi ülesandeks toetada erinevate tegevuste kaudu eesti keelest erineva emakeelega õpilaste kohandumist Eesti ühiskonnas. Eesmärgiks on, et põhikooli lõpetajad oleksid ühiskonnapädevad ja valdaksid eesti keelt kesktasemel, keskhariduse omandanud noored valdaksid keelt sellisel tasemel, mis võimaldab neil jätkata haridusteed eesti keeles ja tööalaselt suhelda eesti keeles. Arengukava "Eesti lõimumiskava 2008-2013" üldharidust puudutavad tegevused on esitatud samaaegselt ka "Üldharidussüsteemi arengukavas aastateks 2007-2013".

Meede 1.3.1. Muukeelsetes üldhariduskoolides tagatakse võimalused osalisele eestikeelsele aineõppele üleminekuks.

Eesti keele kõrge funktsionaalse oskuse tagamiseks ja vene õppekeele koolide lõpetajate konkurentsivõime tõstmiseks haridus- ja tööjõuturul alustatakse 2007/2008. õppeaastast vene õppekeele gümnaasiumide gümnaasiumiastmes üleminekut eestikeelsele aineõppele. Vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele nr 235 peavad kõik koolid alates õppeaastast 2011/12 tagama 10.klassi astujatele gümnaasiumiosas eesti keeles õppe 60% ulatuses minimaalsest kohustuslikust õppemahust. Eesti keelest erineva õppekeele koolieelsete lasteasutuste lapsed ja üldhariduskoolide õpilased omandavad riigikeele sellisel tasemel, mis võimaldab neil ülemineku järgmisele haridustasandile ja õppida eesti keeles. Riigikeelt oskavad inimesed sulanduvad hõlpsamini ühiskonda ja suudavad konkureerida tööturul.

Tegevuskava lähtub põhikooli ja – gümnaasiumiseadusest, millega sätestati 1997. aastal, et hiljemalt 2007. aastal algab vene õppekeele gümnaasiumides üleminek eestikeelsele õppele.

2007 aasta 1. septembrist alustati kõikides muukeelsete koolide gümnaasiumiastmetes osalist üleminekut eestikeelsele aineõppele. Eelnevalt oli osalisele eestikeelsele aineõppele üle mindud koolide endi poolt ja nende tehtud valikutega. 2007. a toimusid õpetajate koolitused eesti kirjanduse, ühiskonnaõpetuse ja muusika õppeainetes. Ühiskonnaõpetuses või muusikas mindi eestikeelsele aineõppele üle alates 2008. a 1. septembrist, kus kool pidi valima eestikeelseks õppeks lisaks eesti kirjandusele ühe neist kahest aineist. Alates 2009.aasta sügisest peavad kõik koolid gümnaasiumiastmes õpetama eesti keeles eesti kirjandust, ühiskonnaõpetust ja muusikat.

Eestikeelse õppe läbiviimiseks koostati töölehtede komplekt koos õpetaja tööraamatuga muusika, ühiskonnaõpetuse ja geograafia õppeainetes. Välja on antud allikmaterjalide kogumik Eesti ajaloo, lauakaartide komplekt ühiskonnaõpetusest ning eesti uusima kirjanduse töölehed. 2008.a. koostati ja toimetati 8 õppeaine sõnastikku gümnaasiumiastmele. Ilmus teises keeles õpetamise käsiraamat, mille autorid olid Mehisto, Marsh ja Frigols. Raamatu eestindatud trüki autorid olid Mehisto, Völli, Asser. Raamat saadeti tasuta kõikidele eesti ja vene õppekeele koolidele.

2008.aasta detsembris avati 4 piirkondlikku (Narva, Kohtla-Järve, Tallinn ja Tartu) metoodilise nõustamise keskust ning viidi läbi nende keskuste tutvustusüritused. Keskuste eesmärk on metoodiliselt toetada ja tunnustada vene õppekeele koolides eesti keeles aineid õpetavaid õpetajaid.

Algatati uuring „Vene kodukeele õpilane vene õppekeele kooli eestikeelses aineõppes“. Uuringu viib läbi Tartu Ülikool ja selle 1. etapi tulemusi esitleti kolmel seminaril ning uuringu 1. etapi kokkuvõte on esitatud HTM kodulehel.

Viidi läbi uuring „Hiliskeelekümbeluse programmi õpilaste õpitulemuste ja hoiakute ning nende vanemate hoiakute uuring“. Uuringu viis läbi Tallinna Ülikooli Haridusuuringute Keskus. Uuring avalikustatakse HTM kodulehel 2009.a. I poolal.

Algatati uuring „Eesti keelest erineva emakeelega laps eesti õppekeelega koolis“. Uuringu viib läbi Tallinna Ülikool. Uuringu 1. etapi kokkuvõte valmib 2009.a. teisel poolel.

Viidi läbi uuring „Ida-Virumaa linnaregioonide valmisolek vene õppekeelega üldhariduskoolide gümnaasiumiastme üleminekuks eestikeelsele aineõppele“. Uuringu viis läbi uuringu- ja konsultatsioonifirma „Geomedia“. Uuring avalikustatakse HTM kodulehel 2009.a. I poolel.

2008.a. jätkati toetuste maksmist koolidele, kes õpetavad eesti keeles rohkem õppeaineid kui on kohustuslik. Iga täiendava eestikeelselt õpetatava õppeaine kohta eraldatakse toetust 70 000 krooni.

Meede 1.3.2. Tagatakse muukeelsete koolide eesti keeles aineõpetust läbiviivate õpetajate täiendkoolitus.

Töötati välja tegevuskava koolieelsetes lasteasutustes eesti keele omandamise tõhustamiseks. Analüüsiti eesti keele õpetamises kasutatavaid meetodikaid koolieelsetes lasteasutustes ning tulemusena töötati välja meetodilised soovitusel ning koostati 5 erinevat koolituskava vastavalt eesti keele, muusika-, liikumis- ja rühmaõpetajatele ning lasteaedade meeskondadele. Nendel koolitustel osales üle 600 õpetaja. Toetamiseks lasteaedu uuendatud riikliku õppekava rakendamisel ning muuhulgas eesti keele õppe tõhustamisel anti välja käsiraamat õppekava muudatuste rakendamiseks ning „Parimate praktikate kogum“ eesti keele omandamise tõhustamiseks. Jätkuvalt töötab eesti keele kui teise keele õpetajate liidu juures tegutsev lasteaedade eesti keele õppe tõhustamise toetamise keskus Tallinnas, mille eesmärk on toetada lasteaedu eesti keele õppe tõhustamisel.

Üldhariduskoolide osas koostati õppekavad kehalise kasvatus ja kunstõpetajate koolituseks ning muusika-, ühiskonnaõpetuse ja eesti kirjanduse õpetajate jätkukoolituseks. Nendel koolitustel osales ligi 300 õpetajat.

Eesmärk 2.: Üldhariduskooli lõpetaja on omandanud Eesti kultuuriga seotud, maailmakultuure tundva, kaasaja teaduse ja tehnoloogia arengutel põhineva rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise hariduse.

Alaesmärk 2.1.: Riiklikud õppekavad ning kooli- õppe- ja kasvatustegevus vastavad õpilaste ning ühiskonna muutuvatele haridusvajadustele.

Indikaatorid: Aastaks 2010 on PISA tulemustes Eesti õpilaste tulemused osalevate riikide esikolmandikus. 2006.a. PISA uuringus osales 57 riiki, Eesti tulemuseks oli loodusteadustes 5. koht, lugemisoskuses 13. koht, matemaatikas 14. koht.

Aastaks 2013 on 50% gümnaasiumides täppis-, loodus-, tehnika- ja/või tehnoloogia õppesuunad. 2007 ca 20% gümnaasiumidel (õppesuund ei ole täpselt defineeritud, uus õppekava seadustab teistsuguse õppesuuna mõiste).

Meede 2.1.1. Uuendatakse riiklikud õppekavad (koolieelse õppeasutuse riiklik raamõppekava, põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava, põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava ja toimetuleku riiklik õppekava).

*Riiklike õppekavade arendamine.

"Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava" võeti vastu Vabariigi Valitsuse 29. märtsi 2008.a. määrusega nr 87. Koolieelse lasteasutuse õppekava rakendamiseks anti välja 8 käsiraamatut.

Uute riiklike õppekavade arendustöid viivad läbi Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus ning Tartu Ülikool. Põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade arutelud toimusid aasta vältel riikliku õppekava nõukogu ja Riigikogu kultuurikomisjoni istungitel. Uue Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõusse lisati eraldi paragrahvidena õppekavaga seotud osad. Uue Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu järgi rakendatakse uued põhikooli ja gümnaasiumi õppekavad alates 1. septembrist 2010.a.

*OECD võrdlusuuringus PISA osalemine.

Eesti osales Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) 2006 aasta õpilaste õpitulemuslikkuse uuringus PISA (*Program for International Student Assessment*). OECD rahvusvahelise 15-aastaste õpilaste hindamise programmi PISA eesmärk on analüüsida, kuidas valmistab koolisüsteem noori eluks ette ja millised on 15-aastaste noorte pädevused ning toimetulekuoskused. PISA uuringu põhivaldkonnad on funktsionaalne lugemisoskus, matemaatiline ja loodusteaduslik kirjaoskus ning probleemide lahendamise oskused.

Õpilaste tulemusi PISA uuringus esitatakse kahel viisil: keskmiste tulemuste ja saavutustasemete järgi. Keskmiste tulemuste järgi paigutusid Eesti õpilased loodusteaduste üldskaalal Soome, Hongkongi (Hiina), Kanada ja Taiwani (Hiina) järel viiendale kohale, lugemises kolmeteistkümnendale ja matemaatikas neljateistkümnendale kohale.

Õpilaste saavutustasemete protsentuaalse jaotuse järgi loodusteaduste üldskaalal paigutusid Eesti õpilased Soome järel teisele kohale, lugemises kaheteistkümnendale ja matemaatikas üheksandale kohale. Sellised kõrged järjestuskohad tingis asjaolu, et valdav enamik meie õpilastest on saavutanud vajalikud baasteadmised ja oskused erinevates valdkondades.

Järgmine PISA õpilaste õpitulemuslikkuse uuring viiakse läbi 2009 aastal ja sellele eelnev eeltest viidi läbi 2008.a. 2008.a. ilmus kaks trükist PISA 2006.a. uuringute tulemustest ja analüüsist.

Meede 2.1.2. Riiklike õppekavade rakendamist toetatakse vajalike tugimaterjalide ja koolitusega.

*Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava ja toimetuleku riiklike õppekava rakendamise toetamine vajaliku õppekirjandusega ja abimaterjalidega.

Riigil lasub kohustus tagada vajalikud õpikud kõigile riiklikele õppekavadele, kuid 5.-9. klassini puuduvad enamikes õppeainetes riiklikule põhikooli lihtsustatud õppekavale vastavad õpikud. Samuti toetati õppevahendite ja punktikirja õpikute muretsemist vaegnägijatele ja vaegkuuljatele. Riiklik Eksami- ja

Kvalifikatsioonikeskus on 2005. aastast alates koostanud struktuurifondide projekti „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara koostajate koolitus“ raames HEV õppevara (töölehed) kahes põhiaines (matemaatika, loodusõpetus) põhikooli vanemale astmele.

2008.a. valmisid uus põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava üldosa, uued kehalise kasvatuse ja kunstõpetuse ainekavad. Uuendati ka toimetuleku ja hooldusklassi õppekavad.

*Meelepuuetega õpilastele kohandatud õppekirjanduse väljaandmine.

Vaegnägijatele valmistati 108 nimetust individuaalseid punktikirja õpikuid ja töövihikuid. 2008.a. esitati 152 taotlust individuaalsetele õpikutele ja töövihikutele 1.-9. klassini.

*ESF programmi “Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara arendamine” käivitamine.

Programmi rakendamise käigus luuakse toimiv hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara koostamise süsteem, koostatakse põhikooli lihtsustatud õppekavale ja toimetuleku riiklikule õppekavale vastav õppevara, koolitatakse välja selle õppevara koostajad. Nimetatud tegevustega paraneb hariduslike erivajadustega õpilaste ligipääs haridusele, luuakse eeldused võrdsete õppimisvõimaluste kindlustamiseks ning koolist väljalangevuse ennetamiseks.

Meede 2.1.3. Gümnaasiumides arendatakse välja õppesuunad.

*Kaardistatakse gümnaasiumiastme õppesuunad ja töötatakse välja meetmed loodus- ja täppisteaduste ning tehnika- ja tehnoloogiavaldkondade õppesuundade toetamiseks.

Visioon Eesti ühiskonnast kui teadmispõhisest ühiskonnast ja Euroopa Liidu suund loodus-, täppis- ja tehnikavaldkondade eelisarendamisele saavad tugineda huvi tekitamisele nimetatud õppesuundade vastu võimalikult varases eas. Gümnaasiumiastmes õppesuundade toetamisel on oluline mõju järgnevatele õpingutele nendes õppesuundades kutseõppeasutustes ja kõrgkoolides. Õppesuundade väljatöötamine toimus põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava arendamisega koos. Gümnaasiumi tunnijaotusplaan ja õppesuundade kirjeldused esitati RÕK nõukogule ja Riigikogu kultuurikomisjonile ning lülitati uue Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõusse.

Koostöös Keskkonnaministeeriumiga algas keskkonnahariduse kontseptsiooni alusel keskkonnahariduse arengukava koostamine.

*E-õppe arengukava „Õppiv Tiiger” rakendamine üldhariduses.

Vabariigi Valitsuse poolt heakskiidetud Tiigrihüppe Pluss arengukava alusel arendati edasi üldhariduskoolide info- ja kommunikatsioonitehnoloogia infrastruktuuri. Arendati ja juurutati koolitus- ja õpitarkvara, e-õppematerjale. Oluliselt suurenes ja täienes õpetajate ja koolijuhtide täienduskoolitus IKT valdkonnas. Haridusportaal Koolielu võimaldab lisaks värsketele haridusteabele kasutada õpetajate poolt koostatud e-õppematerjali. 2008.a. jätkati või alustati järgmiste Tiigri projektidega: Tiigrirobot-

pilootkoolideks olid Tallinna Reaalkool ja Tartu Kivilinna Gümnaasium, 2008/2009. õppeaastal osales projektis 27 õppeasutust, neist 25 üldhariduskooli; TeadusTiiger – 2008/2009. õppeaastal osales projektis 15 õppeasutust, neist 14 üldhariduskooli; Tiigrimatemaatika; TehnoTiiger – 2008/2009. õppeaastal osales projektis 31 õppeasutust, neist 27 üldhariduskooli; TikiTiiger – 2008/2009. õppeaastal osales projektis 37 üldhariduskooli; koostöös Eesti Füüsika Seltsiga viidi ellu rida projekte sh virtuaalsed füüsikatunnid Kihnu Põhikoolis.

2008.a. käivitus kolm suuremat projekti IKT valdkonnas: üldhariduskoolide õpetajad said õppetöös kasutamiseks 4000 sülearvutit; kaasfinantseeriti koolide videoprojektorite muretsemist; alustati uuringuprojektiga "Sülearvutid õpilastele", kus viie erineva kooli 8. klassid said õpilastele kasutamiseks sülearvutid, uuringuga saadakse teada IKT kasutamise võimalik kasutegur õppetöös.

*ESF programmi "Õppiv Tiiger 2008-2013" käivitamine.

Programmi käigus koolitatakse õpetajate koolitajaid, koolide õpetajaid ja IT spetsialiste, koolide juhtkondi kaasaegsete tehnoloogiate ja meetodikate kasutamiseks. Programmi käigus luuakse eelpool nimetatud pedagoogide ja spetsialistide täiendkoolituse õppekavad ja juhendmaterjalid koolituseks ja iseseisvaks õppimiseks.

Alaeesmärk 2.2.: Õppeasutustes töötavad hästi tasustatud, motiveeritud ja professionaalsed pedagoogid.

Indikaatorid: Aastal 2013 on 50-aastaste ja vanemate õpetajate osakaal õpetajate koguarvust 34% või väiksem. 2007/2008. õppeaastal oli osakaal 35%.

Aastaks 2013 on erialase pedagoogilise haridusega vähemalt 92% üldhariduskoolide õpetajatest, 2007/2008. õppeaastal oli 90,6%.

Meede 2.2.1. Pedagoogidele luuakse motiveerivad töötingimused.

*Osalemine OECD õpetajauuringus.

Eesti osaleb jätkuvalt OECD õpetajauuringus, mille tulemused avaldatakse 2009.a.

*Õpetajate palgavahendite suurendamine.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 44 lõike 3 ja lõike 6 alusel eraldatakse riigieelarvest toetust pedagoogide töötasu maksmiseks. 2008. a kehtestati munitsipaal üldhariduskoolide pedagoogide kuupalga alammäärad järgmiselt: noorempedagoog – 9516 krooni; pedagoog – 10 077 krooni; vanempedagoog – 11 517 krooni; pedagoog-metoodik – 13 908 krooni. Riigi põhikooli ja gümnaasiumi pedagoogide alampalgamäärad kehtestati samad, keha-, kõne-, meele- ja vaimupuuetega õpilaste kooli või klassi

pedagoogide kuupalga alammäärad on 10% kõrgemad ja kasvatus eritingimusi vajavate ja psüühikahäiretega õpilaste koolide pedagoogide kuupalga alammäärad 25% kõrgemad.

Koalitsioonilepingus toetatakse selge, iga õpilase eripära arvestava rahastamissüsteemi tagamist õppekeskkonna ja õppekvaliteedi parandamiseks eesmärgiga anda õppeasutustele võimalus õppe kvaliteedi parandamiseks läbi õpetaja palga alammäära viimisega 4 aasta jooksul keskmise palga tasemele ja tõsta seejärel õpetajate palku vähemalt keskmise palga kasvuga samas tempos.

*Noore õpetaja lähtetoetus.

Väikelinnades ja maapiirkondades on kvaliteetse põhihariduse omandamise võimalused halvemad kui suuremates omavalitsustes. Eelkõige tuntakse puudust kvalifitseeritud pedagoogilise kõrgharidusega õpetajatest. Toetus tagab noortele õpetajatele väikelinnade ja maapiirkondade koolidesse tööleasumisel parema võimaluse iseseisva elu alustamiseks. Riigikogu võttis 6. detsembril 2007. a vastu põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatuse ja täiendas seadust uue §-ga (§ 38¹ õpetaja lähtetoetus). Lähtetoetus on mõeldud kõrghariduse tasemel õpetajakoolituse lõpetanud ja aasta jooksul esmakordselt õpetajana üldhariduskooli või kutseõppeasutusse tööle asunud õpetajatele. Täiendavalt on nõutav töötamine vähemalt 0,75 koormusega ja töökoht peab asuma väljapool Tallinna ning Tartut. Lähtetoetust makstakse ühele õpetajale kolme aasta jooksul kokku 200 000 krooni, esimesel aastal 50% summast, järgnevatel aastatel 25 % summast. 2008.a. maksti noore õpetaja lähtetoetust 5 miljonit krooni, mis oli planeeritud (12 miljonit krooni) toetusest märksa väiksem. Rahuldamata taotluste seas oli pikemaajaseks õpetajana töötanud inimeste taotlusi, väikese koormusega töötajate taotlusi, samuti ei tulnud arvesse Tallinnas ja Tartus tööle asunud õpetajad.

*Õpetajakoolituse üliõpilaste stipendiumi programmi väljatöötamine.

Programmi väljatöötamise eesmärgiks oli tunnustada õpetajaks õppimist ja õpetaja elukutset. Ühe stipendiumi väärtus on 20 000 krooni. Õppeaasta jooksul makstakse välja 100 stipendiumi, millest 10 on laulu- ja tantsupeo stipendiumid ning lähevad looverialade üliõpilastele. Aasta lõpus läks hindamisele 249 korrektselt esitatud taotlust. Esimesed stipendiumid makstakse välja 2009.a.

*ESF programmi "Üldhariduse pedagoogide kvalifikatsiooni tõstmine" rakendamine.

Programmi käigus arendatakse edasi pedagoogide kutsealase arengu toetamist ja täienduskoolituse süsteemi, kvalifikatsiooni tõendamise põhimõtteid ja nende rakendamist pedagoogidele, pedagoogide koostöövõrgustike arendamist.

*Õpetajahariduse strateegia 2009-2013" väljatöötamine.

Strateegia kinnitati 2009.a. algul haridus- ja teadusministri poolt ning on kooskõlas ESF programmide ajakavaga. Strateegias on kavandatud mitmeid põhimõttelisi arenguid, näiteks arendatakse välja valdkondlikud mitme aine õpetaja õppekavad; vene õppekeelega koolidele mudelid vene erialakeele õpetamiseks; töötatakse välja õpetaja kutsealase arengu ja karjäärivõimaluste süsteem; töötatakse välja õpetajate mainekujunduse kontseptsioon jms.

*Koolieelsete lasteasutuste ja üldhariduskoolide juhtide tähtajatute töölepingute kehtestamine.

Seni kehtinud tähtjaliste töölepingute (5-aastase perioodiga) asemel seadustas Riigikogu tähtajatud töölepingud õppeasutuste juhtidele (tehti vastav PGS muudatus).

Alaeesmärk 2.3.: Õppeasutuste juhtimine toetub osapoolte kaasatusele ning uuenenud sise- ja välisindamissüsteemile.

Indikaatorid: Aastaks 2010 on koostöös osapooltega rakendatud regulaarne hoolekogude koolitussüsteem. Eesti Lastevanemate Liit oli 2007. aastaks läbi viinud hoolekogude maakondlikud koolitused.

Aastaks 2013 on sisehindamiskoolituse läbinud 80% üldhariduskoolidest. Aastal 2007 koolitati 36 kooli (6% koolidest).

Meede 2.3.1. Täpsustatakse erinevate osapoolte (õppurid, lapsevanemad, õpetajad, õppeasutuste pidajad, riik) õigused ja vastutus üldharidussüsteemis ning arendatakse osalust.

*Erinevate osapoolte kohustuste ja vastutuse täpsustamine koolikohustuse tagamisel.

Uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõus valmistati ette muudatuste ettepanekud koolikohustuse mõiste ja põhimõtete täpsustamiseks. Määratleti koolikohustusliku isiku ja vanema, kooli ning valla või linna kohustused koolikohustuse täitmise tagamiseks.

*Õpilasmavalitsuse liitude tegevuste toetamine.

Valmistati ette põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise eelnõu õpilaskonna õiguste ja õpilasesinduste moodustamise osas. Jätkusid regulaarsed kohtumised Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Eesti Õpilasesinduste Liidu vahel (uus põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu, põhikooli ja gümnaasiumi riiklikud õppekavad jms).

*Oluliste koostööpartnerite tegevuse toetamine.

Hariduspoliitika teostamisel üldhariduse valdkonnas on olulisteks koostööpartneriteks Eesti Koolijuhtide Ühendus, Eesti Alushariduse Juhtide Ühendus, MTÜ Eesti Haridusfoorum, Eesti Õpetajate Liit, Eesti Lastevanemate Liit jt, kelle tegevusi koostöölepingute alusel 2008.a. toetati. Koostööpartnerite tegevuse toetamine võimaldab hariduspoliitika kujundamisele kaasa haarata nende liikmeskonda ja kasutada nende tegevuste tulemusi.

*Toetatakse õpilaste omaalgatuslikke ja õppeasutuste arendusalaseid projekte.

Konkurss „Väärt tegu“ toetab koolieelsete lasteasutuste, üldhariduskoolide, MTÜ-de ja teiste institutsioonide omaalgatuslikke ettevõtmisi koolieelse lasteasutuse ja üldhariduskooli õppe- ja

kasvatustegevuse arendamiseks. Kavandatud konkurss 2008.a. lükati edasi 2009.a.-le seoses tunnustamissüsteemi ümbertegemisega.

*Haridusmeedia toetamine.

Toetati ajalehtede „Õpetajate Leht“, „Utšitel“ ja ajakirja Haridus“ väljaandmist.

Meede 2.3.2. Arendatakse õppeasutuste sise- ja välishindamist ning õpitulemuste võrdlevat välishindamist.

*ESF programmi „Õppe kvaliteedi parendamine õppeasutuste sise- ja õpitulemuste välishindamissüsteemi ning seadusloome arendamise kaudu“ rakendamine.

Programmi peamisteks eesmärkideks on õppeasutuste juhtide ja pedagoogide ning õppeasutuste pidajate teadmiste ja oskuste tõstmine sisehindamisest ning õppeasutuste sisehindamise kvaliteetse nõustamise sisseviimine, sisehindamisele huvigruppide kaasamine ja tagasiside saamine regulaarsete rahuloluküsitluste läbiviimisega, õppeasutuste tunnustamissüsteemi töölerakendamine õppeasutuste heade kogemuste levitamiseks, õpitulemuste välishindamise kaasaegsete testide ja eksamite elektroonilise vormi väljatöötamine, üldhariduse õigusaktide kaasajastamine.

*Koolieelsete lasteasutuste ja üldhariduskoolide sise- ja välishindamise koolitusprojektide läbiviimine.

2008.a. lõpetati projekti Koolikatsuja 2006+ koolitusosalased (36 õppeasutuse meeskondade ja 109 nõuniku koolitused) alaprojektid.

*Õppeasutuste välishindajate võrgustiku kujundamine ja rakendamine.

Tööle asus 39 välishindajat, kes valiti koolide poolt välja õppeasutuse sisehindamist nõustama.

*Metoodiliste materjalide väljatöötamine sise- ja välishindamise kohta.

Projekti Koolikatsuja 2006+ käigus valmistati käsiraamatud, valmis elektrooniline sisehindamise aruandevorm, viidi läbi projekti lõpukonverents, töötati välja rahuloluküsimustikud erinevatele huvigruppidele. Ilmusid PISA uuringut tutvustavad 3 trükist ning elektrooniline materjal.

*Töötatakse välja ettepanekud õpitulemuste välishindamise arendustegevuseks.

Haridussüsteemi välishindamisest on ilmunud kogumik ja korraldati konverents. PISA 2006 Eesti tulemuste osas viidi läbi siseriiklikud analüüsid. Välishindamise arendustegevuse tulemusena muudeti põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite korraldamise ja kooli lõpetamise tingimusi.

*Keeleeksamite põhimõtete vastavusse viimine Euroopa Keeleõppe dokumendi nõuetega.

Keeleseaduse muudatus jõustus 1. juulist 2008.a., keeleseaduse lisan on esitatud tabelid A1, A2, B1, B2, C1 ja C2 keeletasemete kohta.

Meede 2.3.3. Luuakse adekvaatsed andmekogud õppijate, õpetajate ja õppeasutuste kohta.

*Koolieelsete lasteasutuste ja koolieelsete lasteasutuste pedagoogide alamregistri loomine EHIS-sse.

Alamregistris on andmed koolieelsete lasteasutuste, laste ja pedagoogide kohta. Alamregistrit kasutatakse sisehindamise korraldamiseks, riikliku statistika kokkupanemiseks, lasteaedade riigieelarveliste rahastamisotsuste tegemiseks, lasteasutuste pidajatele ning maavalitsustele erinevate tegevuste korraldamiseks, lasteasutustele oma töö paremaks planeerimiseks. Asutuste ja töötajate koolitused viidi läbi 2008.a. I poolaastal ning alamregistri kasutamine algas septembris 2008.a.

*Eesti Koolihalduse Infosüsteemi (EKIS) loomine.

Eesti koolide haldamise infosüsteem (EKIS) on suunatud kõigile haridusasutustele, mis on registreeritud Eesti hariduse infosüsteemis (EHIS). Haridusasutused kasutavad peamiselt võimalust dokumendiregistri haldamiseks. EKIS käivitus tähtaegselt 2008.a. alguses.

Eesmärk 3.; Õppijate juurdepääs õppimisvõimalustele on tagatud vajadusele vastava õppeasutuste võrgu ning turvalise, kaasaegse ja toetava õpikeskkonnaga.

Alaesmärk 3.1.: Kõigil õppijatel on võrdsed võimalused kaasaegsetes õpitingimustes õppetöös osalemiseks sõltumata tema varalisest ja sotsiaalsest seisundist.

Indikaatorid: Aastaks 2013 vastavad kõik hariduslike erivajadustega laste õppeasutused kehtestatud nõuetele ja standarditele.

Aastaks 2010 on munitsipaalkoolide õpilaskodudes riiklikult toetatud õpilaskodukoht tagatud 1%-le põhikooli õpilastest, aastaks 2013 1,4%. 2007/2008. õppeaastal oli tagatud 0,59%-le põhikooli õpilastest.

Meede 3.1.1. Õppeasutuste õpi- ja olmekeskond kaasajastatakse vastavalt tervise- ja töökaitse, tuleohutuse, turvalisuse nõuetele ning ehitusstandarditele.

*Hariduslike erivajadustega laste õppeasutuste ja nende õpilaskodude kaasajastamine.

2007/2008.a. renoveeriti Haapsalu Sanatoorse Internaatkooli olemasolevad õpilaskodu ruumid ja ehitati uus õpilaskodu. Vabariigi Valitsuse 11. detsembri 2008.a. korraldusega nr 506 kinnitati ERF vahendite kasutamise kava hariduslike erivajadustega õpilaste õppekeskkonna kaasajastamiseks perioodil 2008-2015.

*Investeeringute toetus kohalikele omavalitsustele.

Vabariigi Valitsuse 7. veebruari 2008.a. määrusega nr 44 "2008. aasta riigieelarve seaduses" kohaliku omavalitsuse üksustele tasandusfondi määratud eraldiste jaotus ning jaotamise ulatus, tingimused ja kord" eraldati 250 835 000 krooni koolide investeeringuteks.

*Koolikiusamise vähendamise ja ennetamise tegevuskava väljatöötamine.

Töötati välja programmi Turvaline kool tegevuskava 2009-2011. 2008.a. oktoobris viidi läbi koolijuhtide üleriigiline teabepäev kooli turvalisuse ja koolikiusamise teemadel. Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehel on kättesaadavad juhendmaterjalid, sh turvaline käitumine Internetis, koolikeskkonna turvalisus, kriisijuhtumid koolis, kuidas kooli õpetajad ja juhtkonnad saavad valmistuda kriisiks jms

*Riigiinternaatkoolide ja riigiüldhariduskoolide tegevuse toetamine.

Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse § 44 lõige 6 alusel kaetakse riigikooli kulud riigieelarve seadusega HTM valitsemisala kuludes.

Haridus- ja Teadusministeerium koolide pidajana peab tagama riigi üldhariduskoolides tänapäeva nõuetele vastava õpetamise ja kasvatamise keskkonna. Kuna tegemist on sisuliselt internaatkoolidega ehk koolidega, mille koosseisus on suure õpilaste arvuga õpilaskodud, siis on riiklike investeeringute suunamine nendesse koolidesse eriti vajalik. Korrastatud kooli infrastruktuur ja hästi renoveeritud õpilaskeskond on aluseks, et koolid suudaksid ette valmistada õpilased, kes on võimelised iseseisvalt toime tulema edasises elus. Nendes koolides õpivad õpilased põhiliselt lihtsustatud õppekava ja toimetuleku õppekava järgi.

Võrreldes kohaliku omavalitsuse koolidega või erakoolidega on riigi üldhariduskoolide ehitustehniline olukord halvem. Raskest olukorrast väljatulekuks on kavandatud investeeringuid riigieelarvest, Riigi Kinnisvara AS kaudu, ERF vahenditest, mõisakoolide programmist ja Norra /EAA finantseeringust. 2008. a investeeringud on ette nähtud Haapsalu Sanatoorse Internaatkooli olemasoleva õpilaskodu renoveerimiseks ja uue õpilaskodu ehituseks.

Meede 3.1.2. Laiendatakse riiklikku toetust õppimisele sotsiaalmajandusliku juurdepääsu tagamiseks.

*Koolilõuna toetuse tagamine üldhariduskoolide päevase õppe 1.-9. klassi õpilastele.

Vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 32¹ nähakse 1.-9. klassi õpilaste ning võimaluse korral teiste õpilaste, v.a. riigikoolide õpilaste, kelle toitlustuskulud kaetakse riigieelarvest, koolilõuna katmise toetamiseks ette sihtotstarbelised eraldised valla- ja linnaeelarvetele. Eraldiste määramisel lähtutakse 1.-9. klassi õpilaste arvust päevases õppevormis.

Vabariigi Valitsuse 7. veebruari 2008.a. määrusega nr 44 "2008. aasta riigieelarve seaduses" kohaliku omavalitsuse üksustele tasandusfondi määratud eraldiste jaotus ning jaotamise ulatus, tingimused ja kord" eraldati kohaliku omavalitsuse üksustele 225 658 300 krooni koolilõuna toetust.

*Üldhariduse omandamiseks vajalike õpikute ja õppevahendite toetamine.

Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 37 sätestab igauhe õiguse haridusele. Põhiseaduse kohaselt on õppimine kooliealistel lastel seadusega sätestatud ulatuses kohustuslik ning riigi ja kohalike omavalitsuste üldhariduskoolides õppemaksuta. Riigi poolt kehtestatud hariduskohustus peab olema ka riigi poolt tagatud.

Seega ei saa eeldada hariduse omandamisega seotud otsete kulutuste täielikku kompenseerimist lapsevanema (hooldaja) poolt. Materiaalselt vähekindlustatud ja sotsiaalsete probleemidega perede lastel jääb paljudel juhtudel õigus haridusele kätte saamata ja hariduskohustus täitmata mitte niivõrd võimekuse ja õpiprobleemide kuivõrd õppimiseks vajalike tingimuste puudumiste tõttu. Lisaks perede vaesusele ei tohi ka kohalike omavalitsuste vaesus saada takistuseks lapse koolikohustuse täitmisel. Hariduslike võimaluste võrdsust tuleb pidada üheks tähtsamaks regionaalpoliitiliseks põhimõtteks.

Vabariigi Valitsuse 7. veebruari 2008. a määrusega nr 44 "2008. aasta riigieelarve seaduses" kohaliku omavalitsuse üksustele tasandusfondi määratud eraldiste jaotus ning jaotamise ulatus, tingimused ja kord" eraldati kohaliku omavalitsuse üksustele iga 1.-9. klassi õpilase kohta aastas 740 krooni (sh õpikud 282 ja õppevahendid 458 krooni) ja 10.-12. klassi õpilase kohta 282 krooni (õpikud).

*Riskirühma lastele ja pikendatud õppeajal olevatele hariduslike erivajadustega lastele vajalike õppematerjalide tagamine.

Õpilaskodu riiklikult toetavad kohad on mõeldud põhikooli õpilastele, kelle kodude materiaalsed või sotsiaalsed olud ei võimalda takistusteta täita koolikohustust. Nendel lastel puuduvad vahendid või tingimused edukaks õppimiseks. Õpilaskodu riiklikult toetataval kohal olevate õpilaste ja pikendatud õppeajal olevate õpilaste toetamiseks oli planeeritud vahendeid vajalike õppevahendite muretsemiseks.

Hariduslike erivajadustega laste koole on 45 ja neis õpib ca 5 000 õpilast, lisaks on tavakoolides ca 1000 põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava ja toimetuleku riikliku õppekava järgi õppivat õpilast. Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgi õppiv õpilane võib saada õppimiseks ühe lisa-aasta, toimetuleku riikliku õppekava järgi õppiv õpilane võib saada õppimiseks üks kuni kolm lisa-aastat. Kuna olenevalt puudest on õpilaste areng väga erinev, siis ei ole kõik hariduslike erivajadustega õpilased saavutanud 9-aastase õpiaja möödumisel vajalikke sotsiaalseid oskusi ning nad ei ole valmis õpingute jätkamiseks või toimetulekuks iseseisvas elus. Nii vajab kuni 50% põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgi õppijatest pikemat õppeaega. Toimetuleku riikliku õppekava järgi õppivatest lastest vajavad lisa-aega õppimiseks peaaegu kõik õppijad. 2008 aastal jätkas pikendatud õppeajaga põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgsel õppel ja toimetuleku riikliku õppekava järgsel õppel ligikaudu 400 õpilast. Lisa-aastate õppe põhirõhk on kutsealasel eelkoolitusel või kutseõppel.

*Õpilaskodu programmi laiendamine.

2002. a käivitus Eestis riigieelarvest toetatavate õpilaskodude programm. Osa eraldisest kasutatakse õpilaskodu renoveerimiseks ja osa eraldisest kasutatakse materiaalselt vähekindlustatud peredest pärit õpilaste ülalpidamiseks õpilaskodus. Tegelikult vajaduseks on planeeritud õpilaskodu riiklikult toetatav koht ca 1 % põhikooli õpilastele. 2008. a. I poolaastal eraldati toetus 38 üldhariduskoolile 718 riiklikult toetatava koha ulatuses, II poolaastal 38 üldhariduskoolile 670 koha ulatuses. Toetus õpilase kohta on 3000 krooni kuus, Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 44 lõige 3¹ järgi ei tohi õpilaskodutoetuse summa ühe õpilase kohta olla väiksem kui eelmisel aastal määratud toetus.

*Riigiinternaatkoolide ja riigigümnaasiumide õpilaste sõidusoodustuste tagamine.

Riigigümnaasiumide ja riigiinternaatkoolide õpilastele on Vabariigi Valitsuse 31. detsembri 1997 määrusest nr 267 tulenevalt ette nähtud riigieelarvest kompenseerida sõidukulu alalise elukoha ja kooli vahel. Vahendid on kavandatud nii õpilaskodus elavate kui ka iga päev kooli ja elukoha vahet sõitvate õppurite sõidukulude kompenseerimiseks, arvestusega õpilaskodus elavate õpilaste keskmiseks sõidukordade arvuks õppeperioodil kolm korda ühes kuus.

*Pikapäevakooli tegevuse toetamine.

2008.a. toetati nn pikapäevakoolide tegevust üldhariduskoolide juures 10 miljoni krooniga. Toetati õppe- ja kasvatusalast tööd õpilastega peale koolitunde, sh õpiabi, huvitegevust jne. Toetust eraldati 59 koolile, toetust kasutati peamiselt 1.-6. klassi õpilaste kooli õppetundide järgse tegevuse tagamiseks. Pikapäevakooli tegevust toetati riigi poolt kahe aasta jooksul, 2009.a. alates tegevusi ei toetata. Koolide tagasiside pikapäevakooli toetamisest oli valdavalt positiivne.

Alaeesmärk 3.2.: Kodulähedane õppimisvõimalus on loodud esimestel kooliastmetel õppijatele ning gümnaasiumiastmel õppijatele on kindlustatud senisest ühtlasem hariduse kvaliteet.

Indikaatorid: Aastaks 2013 on vähenenud kooliti erinevus riiklike tasemetööde, põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemustes.

Aastaks 2013 on vähenenud maakonniti erinevus riiklike tasemetööde, põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemustes.

Meede 3.2.1. Üldhariduse kättesaadavuse ja juurdepääsu tagamiseks kavandatakse õppeasutuste võrku piirkondlikul (sh maakonna) tasandil.

*Maakondlike hariduse arengukavade koostamine.

2008.a. anti hinnang maakondlikele sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringutele (näiteks Võrumaa, Lääne-Virumaa, Raplamaa jt) haridusküsimuste lahenduste osas. 2008.a. sõlmisid Haridus- ja Teadusministeerium ja Viljandi Maavalitsus kokkuleppe üldhariduskoolide koolivõrgu analüüsiks Viljandi maakonnas. Pilootprojektina läbiviidud uuring „Viljandimaa koolivõrgu analüüs ja lähtekohad selle arendamiseks“ on esitatud Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehel. 2008.a. lõpus algatas Haridus- ja Teadusministeerium Viljandi analüüsi metoodika alusel samasugused uuringud teiste maakondade kohta. Analüüsid aitavad kaasa põhikooli ja gümnaasiumi lahutamise otsuste tegemisele maakondades ja kogu koolivõrgu ümberkorraldamiseks kindlaid kriteeriume arvestades.

Meede 3.2.2. Töötatakse välja uus üldhariduskoolide rahastamismudel.

*Uue üldhariduse rahastamissüsteemi rakendamine.

2007. a saavutati kokkulepe üldhariduskoolide uue rahastamismudeli kasutusele võtmiseks alates 2008 aastast. Rahastamismudel töötati välja Haridus- ja Teadusministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu koostöös. Rahastamismudel rakendus Vabariigi Valitsuse 7.

veebruari 2008. a määrusega nr 44 „2008. aasta riigieelarve seaduses“ kohaliku omavalitsuse üksustele tasandusfondi määratud eraldiste jaotus ning jaotamise ulatus, tingimused ja kord.“

2008.a. arutati Vabariigi Valitsuse komisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu eelarveläbirääkimiste hariduse- ja noorsootöö töörühmas täiendusi üldhariduskoolide rahastamismudelile sh koduõppe rahastamise suurendamist, sõltuvushäiretega õpilaste õppe toetamist, lisarahastamist juhul kui klassis toimub õpe mitme riikliku õppekava alusel, hariduslike erivajadustega õpilaste klasside täituvuse ülemise piirnormi muutmist, vangalõppe rahastamist jne.

3. Kokkuvõte.

„Üldharidussüsteemi arengukava 2007-2013“ ja arengukava 2008.a. rakendusplaan vastasid oma eesmärkidelt ja sisult üldharidussüsteemi ees seisvatele üldistele ülesannetele. 2008.a. algas ka enamiku haridusalaste ESF ja ERF programmide rakendamine, mille realiseerimine toetab olulisel määral arengukava täitmist.

2008.a. algasid või jätkusid tegevused uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse väljatöötamiseks (kavandatud vastu võtta 1. septembriks 2009. aastal), uue riikliku õppekava rakendamiseks (kavandatud kehtestada 1. septembrist 2010. aastal), munitsipaalkoolides põhikooli ja gümnaasiumiastme lahutamiseks (kavandatud lõpule viia 1. septembriks 2012. aastal), muukeelsete gümnaasiumide üleminekuks eestikeelsele õppekeelele (kavandatud lõpule viia 1. septembriks 2012. aastal).

Olulisemad tulemused 2008.a. eesmärkide lõikes olid järgmised.

Läbivalt kõikide eesmärkide lõikes töötati välja uus põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu.

Eesmärk 1:

- riikliku tähelepanu oluline suurenemine koolieelses eas olevatele lastele (uus „Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava“, riiklik investeringute programmi „Igale lapsele lasteaiakoht“ alustamine);
- jätkusid tegevused arenguliste ja hariduslike erivajadustega laste paremaks kaasamiseks (õpinõustamis ja karjääriteenuste süsteemi arendamine; hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara loomine, teadusandekate õpilaste jätkuv toetamine);
- muukeelsetes gümnaasiumides jätkati üleminekut osalisele eestikeelsele õppele.

Eesmärk 2:

- jätkus põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade arendamine;
- jätkus e-õppe arengukava „Õppiv Tiiger“ rakendamine;
- oluliselt tõsteti õpetajate palga alammäärasid;
- rakendus noore õpetaja lähtetoetus;

- töötati välja üliõpilaste stipendiumi programm õpetajaks õppijatele;
- töötati välja Õpetajahariduse strateegia 2009-2011;
- jätkus õppeasutuste sisehindamise ja õpitulemuste välishindamise süsteemi arendamine.

Eesmärk 3:

- koolikiusamise vähendamiseks ja ennetamiseks töötati välja tegevuskava ning juhendmaterjalid kriisiolukordade lahendamiseks;
- töötati välja programmi Turvaline kool tegevuskava 2009-2011;
- koolivõrgu reorganiseerimiseks viidi läbi pilootuuring Viljandi maakonnas ja töötati välja esialgsed kriteeriumid koolivõrgu ümberkujundamiseks sh põhikooli ja gümnaasiumi lahutamiseks;
- rakendus uus üldhariduskoolide rahastamismudel.

2008.a. kavandatud tegevused viidi ellu. Riiklikult on kõik arengukavas kavandatud tegevused olulised, millede mitteteostamine põhjustab lisaprobleeme teiste tegevuste täitmisel.